

*ПЕТРИК Л.В.,
викладач кафедри іноземних мов та методик їх навчання
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка*

ВИКЛАДАЧ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ВНЗ

У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Резюме: Стаття визначає складові професійно-педагогічної компетентності викладача іноземної мови у ВНЗ та досліджує їх значущість у формуванні творчої особистості студента засобами навчальних дисциплін циклу «Іноземна мова».

Ключові слова: професійно-педагогічна діяльність, викладач іноземної мови, професійна компетентність, творча особистість, методи навчання.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується змінами майже в кожному аспекті життя людини: освіті, науці, техніці, релігії, робочому середовищі, поведінці. Молоде покоління потребує високого рівня адаптованості і сміливості, щоб жити в мінливому середовищі. Цей рівень тісно пов'язаний з творчістю, яка є однією з глобальних проблем світу. Адже лише вона допомагає знаходити раціональне рішення складних соціальних, економічних, освітніх та культурних проблем людини. Таким чином, за необхідності підготовки молоді до майбутнього життя, набуває важливості процес формування творчості дітей молодшого шкільного віку. У зв'язку з тим, що іноземна мова представлена в сучасній початковій школі як один з основних навчальних предметів, з'явилась потреба в кваліфікованих вчителів початкової школи. Адже одним із важливих чинників ефективності навчально-виховного процесу, зокрема в початковій школі, є особистість вчителя, його професійно-педагогічна діяльність. Відтак першочерговим завданням педагогічного вищого навчального закладу є підготовка професійних вчителів початкової школи з правом викладання іноземних мов. У свою чергу, відповідальність за ефективну підготовку майбутніх вчителів початкової школи

покладається на викладача ВНЗ, який скеровує навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі, визначає мету і завдання процесу в конкретних умовах, програмує розвиток особистості студента, обґрунтовує систему педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, спрямованість на розв'язання конкретних педагогічних завдань, зокрема формуванню творчості особистості студента, зрештою формує особистість майбутнього фахівця.

Аналіз джерел та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив, що особистості викладача ВНЗ у процесі формування засобами навчальних дисциплін присвячена велика кількість як вітчизняних так і зарубіжних досліджень. Вимоги до особистості викладача ВНЗ у структурі його професійної компетентності розглядали І. Зязюн, Н. Волкова, О. Котенко, Н. Кузьміна та ін. Аналіз шляхів впливу викладача ВНЗ на розвиток особистості студента здійснено у наукових працях Л. Спіріна, С Вітвицької, О. Бондаревської, А. Капської, В. Гриньової та ін. Проблема творчості відображена в працях Г. Батишева, В. Босенка, Б. Новикова та ін.; основи педагогічної творчості розглядала С. Сисоєва.

Але вплив викладача іноземних мов у ВНЗ на формування творчості студентів педагогічних навчальних закладів знаходиться на стадії всебічного дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З урахуванням вище викладеного, актуальним є виокремлення структурних компонентів професійно-педагогічної компетентності викладача іноземної мови у ВНЗ, що впливають на формування творчості майбутнього вчителя початкової школи.

Отже, **метою** статті є дослідження складових професійно-педагогічної компетентності викладача іноземної мови та виявлення тих елементів у структурі його професійно-педагогічної компетентності, що впливають на формування творчої особистості студента.

Виклад основного матеріалу. В умовах реформування освітнього простору вищої освіти ключовою фігурою навчально-виховного процесу стає

викладач-наставник, який власною професійно-педагогічною діяльністю сприяє формуванню високого рівня готовності студентів до майбутньої професійної діяльності. За визначенням С. Сисоєвої професійно- педагогічна діяльність – творча діяльність, якій притамані властивості творчого та дослідницького процесу. [4, 97]

Дослідження виявило, що, професійно-педагогічна діяльність викладача іноземних мов у ВНЗ є особливим видом соціальної та творчої діяльності, яка спрямована на формування іншомовної компетентності майбутніх учителів початкової школи, створення умов для особистісного розвитку майбутніх фахівців та їх підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві, формування творчої особистості студента. Творчий викладач іноземної мови характеризується не лише глибокими знаннями іноземної мови, а й високим ступенем розвиненості мотивів та творчих умінь, що сприяють його успішній творчій професійно-педагогічній діяльності. Викладач іноземної мови постійно самовдосконалюється набуваючи знань, умінь і навичок професійної праці та оволодіває вміннями формування творчої особистості студента. Вищезазначене характеризує професійно-компетентного викладача іноземної мови.

Отже, професійна компетентність викладача ВНЗ є складним утворенням, основними елементами якої є: **професійні знання** як логічна системна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в її свідомості; **професійні уміння** як психічні утворення, що полягають у засвоєнні людиною способів і технік професійної діяльності; **професійні навички** – дії, сформовані в процесі повторення певних операцій і доведені до автоматизму [1, 334].

На вищезазначених елементах професійної компетентності викладача ВНЗ базуються структурні компоненти професійної компетентності викладача іноземної мови ВНЗ, яка визначена наступними компетенціями: **соціально-педагогічною** (наявністю теоретико-методологічної, технологічної бази та спеціально-дисциплінарних знань, правильним використанням відповідних методів та організаційних форм, обізнаністю щодо психофізіологічних,

соціально-культурних особливостей студентського контингенту), **організаційно-управлінською** (наявністю здатності до організації та управління навчальною та виховною діяльністю студентів, володінням основами педагогічного менеджменту з урахуванням специфіки обраної спеціальності) та **рефлексивно-комунікативною** (вмінням мотивувати до самоосвіти, самовдосконалення, допомогти адаптувати нову отриману інформацію до системи власних поглядів, власного життєвого досвіду того, хто навчається). [2, 63]

Проаналізувавши структурні компоненти професійної компетентності викладача іноземної мови у ВНЗ, хочемо зазначити, що соціально-педагогічна компетентність відіграє одну з головних ролей у формуванні творчої особистості студентів. Адже, результат залежить саме від спеціально-дисциплінарних знань викладача та від обраних ним тих методів і форм роботи, які сприятимуть саме формуванню творчості майбутнього вчителя.

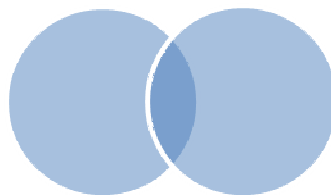
У наукових працях багатьох авторів звертається увага на методи активізації інформаційного пошуку, засоби активізації творчої діяльності, методика розв'язання творчих задач, конструювання взаємовідносин у дослідницькому колективі, розвиток творчих можливостей молоді в процесі навчально-виховної роботи. Будь-яке заняття з іноземної мови у ВНЗ не лише формує у студентів іншомовну компетентність, а й формує їх здібність самостійно знаходити нестандартні рішення навчальних та позанавчальних задач, навчає їх створювати нове, орієнтує на самовизначення та самоактуалізацію, іншими словами формує їх творчість. Готуючись до занять викладач іноземної мови у ВНЗ пам'ятає, що перед ним стоїть завдання не просто повідомити матеріал та перевірити знання, а виявити досвід студентів. На нашу думку, найбільш ефективними методами навчання іноземної мови є інтерактивні методи навчання (робота в парах, тріадах, невеликих групах), методики розвитку критичного мислення («Вільне письмо», «Читання з передбаченням», «Взаємне навчання», «Читання з позначками», «Групування», «Сенкан»), проектні технології (створення колажів, PowerPoint- презентацій,

інтерв'ю, створення міні фільмів, розігрування різноманітних життєвих та професійно спрямованих ситуацій у формі ток-шоу тощо), комунікативно-ігрові методики (фонетичні, лексичні, граматичні, стилістичні, рольові та ділові ігри). Постійне використання віршів, пісень, скоромовок, прислів'їв не лише розширює мовних запас студентів, а і спонукає до творчих пошуків, і саме складання власних скоромовок та римовок.

Слід зазначити, що у формуванні творчої особистості студента важливого значення набуває організаційно-управлінська складова професійної компетентності викладача іноземної мови, оскільки для того щоб використовувати вищезазначені методи на заняттях, викладач повинен знати алгоритми їх впровадження і вміти організувати та управляти діяльністю студентів, урахувавши специфіку їх професійної діяльності. Так, на заняттях з іноземної мови викладачі використовують методику «Діаграма Вена», вона не лише сприяє розвитку критичного мислення студентів, а й навчає студентів співставляти ідеї та творчо підходити до пошуку ідей для порівняння. Наведемо зразок алгоритму дій на прикладі теми «Система початкової освіти в Україні та Великобританії», що представлена у робочій навчальній програмі дисципліни «Практичний курс англійської мови». Отже алгоритм дій з діаграмою Вена наступний:

1. Розділіть групу на пари.
2. Попросіть пари побудувати діаграми Вена (див. рис 1), заповнюючи дві частини діаграми, перше коло відведене виключно для системи початкової освіти в Україні, а друге коло - системи початкової освіти у Великобританії. Зауважте студентам, що записувати потрібно ту інформацію, яку вони вже знають про системи початкової освіти в обох країнах і заповнювати кола потрібно лише нотатками.
3. Приєднайте пари до інших пар, і групи із чотирьох осіб студенти мають порівняти свої діаграми.
4. Дайте завдання групам у центральному секторі записати список рис, які, на їх думку, були спільними для обох систем початкової освіти.

5. Під час підведення підсумків, вислухайте всі думки груп, занотуйте їх на дошці.

Діаграма Вена

Рис.1

У процесі формування творчої особистості студента викладач іноземної мови у ВНЗ завжди співпрацює зі студентами у діалозі, в якому майбутні вчителі висловлюють свої думки, діляться інформацією, обговорюють те, що пропонують одногрупники, відбирають під керівництвом викладача той матеріал, що закріплений науковими знаннями, вчаться використовувати його на практиці, в ситуаціях близьких до життєвих. Адже таким чином майбутні фахівці навчаються співпраці, що є основною умовою сучасного суспільства та виконувати завдання креативно, а саме з новизною ідей, цікавими винаходами та вмінням їх презентувати, шляхом використання іноземної мови.

Головне завдання на будь-якому занятті – створити творчу атмосферу, розуміючи психологічну сутність цього процесу. Це насамперед не примусове навчання, а заохочення до пізнання, повага до інтелектуальної сили студента. Основне завдання викладача іноземної мови у формуванні творчої особистості студента полягає в тому, щоб перенести акцент з усякого роду вправ на творчу розумову діяльність студентів, що вимагає для свого оформлення володіння певними мовними засобами. Оскільки стрижнем творчої діяльності викладача іноземної мови є стимулювання студентів до творчої, пізнавальної діяльності і підтримка викладачем ініціативи студентів, то рефлексивно-комунікативна складова професійної компетентності викладача іноземної мови також сприяє формуванню творчості особистості майбутніх фахівців.

Висновки та результати дослідження, перспективи подальших розвідок. Отже, ми виявили, що у процесі формування творчої особистості

майбутнього вчителя початкової школи, викладачу іноземних мов у ВНЗ необхідні професійні знання, уміння та навички, що входять в структурні компоненти його професійної компетентності. А також, ми визначили, що соціально-педагогічна, організаційно-управлінська та рефлексивно-комунікативна, що є структурними компонентами професійної компетентності викладача іноземної мови, є важливими для формування творчої особистості студента. Обрані викладачем інтерактивні методи навчання, методики критичного мислення, різноманітні ігри та проектні технології сприяють розвитку таких якостей майбутніх фахівців, як самостійність, ініціативність; вихованню почуття колективізму, а саме ці якості є ключовими у творчої особистості. У якості перспектив подальших наукових розвідок, вважаємо, доцільним і актуальним провести дослідження присвячене моделюванню процесу формування творчості особистості студента засобами іноземної мови.

Лада Петрик

Преподаватель иностранного языка высшего учебного заведения в процессе формирования творческой личности студента

Резюме: Стаття определяє составляющие профессионально-педагогической деятельности преподавателя иностранного языка ВУЗа и исследует их значимость в формировании творческой личности студента средствами учебных дисциплин цикла «Иностранные языки».

Ключевые слова: профессионально-педагогическая деятельность, преподаватель иностранного языка, профессиональная компетентность, творческая личность, методы обучения.

Petryk Lada

The foreign language lecturer's in the process of forming a student's creative personality

Summary: The article defines the structural components of a foreign language lecturer's professional and pedagogical competence and investigates their importance in a student's creative personality's forming by means of foreign languages curriculum subjects.

Key words: Professional and pedagogical activity, foreign language lecturer, professional competence, creative personality, teaching methods.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 170 000 слів/ [укл. і головн. ред. В.Т.Бусел]. - К.: ВТФ "Перун", 2004. - С. 334
2. Котенко О. В. Сучасний викладач іноземної мови вищого навчального закладу: професійно-особистісний аспект / О. В. Котенко // Вища освіта України. 2012. № 3. – С. 62-65
3. Павлюк Р.О. Інтерактивні технології навчання як засіб формування креативності майбутнього вчителя початкових класів / Р.О. Павлюк // [Електронний ресурс] : зб. наук. пр. / матеріали VIII Междунар. науч.-практ. конфер. [«Научная мысль информационного века - 2013»], (Польща, 07-15 марта 2013 года). – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Pedagogica/2_131710.doc.htm. -
Заголовок з екрану.
4. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.
5. Стіл Дж. Методи сприяння розвитку критичного мислення: посібник I - II. / Дж. Стіл, К. Мередит, Ч. Темпл. – Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. – 76 с.